

Prop. 41 LS (2025-2026)

Høringsinnspill fra Norges Fotografforbund til Stortingets Familie- og kulturkomité

Norges Fotografforbund (NFF) er landets største og eldste organisasjon for profesjonelle fotografer. Vi arbeider for å ivareta fotografers vilkår og synliggjøre behovet for profesjonelle, bildebaserte tjenester. Våre medlemmer arbeider innen alle fotografiske sjangre eller er tilknyttet bransjen på annen måte.

I høringen vi sendte for to år siden skrev vi at det var en krevende brytingstid for fotografer, både fordi fotografiene deres blir lastet ned og brukt uten tillatelse, og fordi utviklingen i generativ kunstig intelligens har utviklet seg i en rasende fart. Det har ikke akkurat gått roligere siden den gang. Fotografers bilder er brukt til treningen av disse modellene - uten tillatelse og uten økonomisk kompensasjon. I neste omgang konkurrerer disse bildegeneratorene med fotografene når bilder skapes. Fotografene taper økonomisk i alle ledd mot sterke techgiganter. Fotografienes troverdighet svekkes på grunn av genererte, syntetiske bilder - noe som igjen er en stor fare for ytringsfriheten, demokratiet og kreativ kvalitet. Det er særdeles viktig at bruken av opphavsrettslig materiale i trening av generativ kunstig intelligens reguleres og kompenseres.

Norges Fotografforbund viser til innspillene fra Kopinor, Norwaco, Bono og Grafill, og støtter disse.

Artikkel 3 og 4: Tekst- og datautvinning

Digitalmarkedsdirektivet ble vedtatt i 2019, og forarbeidene startet lenge før. Det er først etter dette at skrapingen av nettet og omfattende maskinlæring har skutt fart. Artikkel 3 og 4 ville nok sett annerledes ut om direktivet skulle blitt utarbeidet og vedtatt i dag. Det har EU sett, og ser nå blant annet på digitalmarkedsdirektivet på nytt.

Artikkel 4 blir foreslått gjennomført i åndsverkslovens § 50 e. I stedet for den vanlige praksisen om at man må be om tillatelse til å bruke andres verk, er det rettighetshaverne som aktivt må reservere seg mot bruk i tekst- og datautvinning. Det skal gjøres på en *hensiktsmessig* måte. Problemet er at det ikke finnes en *hensiktsmessig* måte å gjøre dette, i alle fall ikke for det visuelle feltet. Det er heller ingen egnet måte å kunne kontrollere om ens verk er blitt brukt i opptrening. Det er vanskelig å se for seg at en fotograf skal kunne gå til sak mot tech-giganter for å få avklart eventuelle brudd.

Europaparlamentet har, på bakgrunn av Voss-rapporten fra juni 2025, vedtatt en resolusjon om opphavsrett og generativ kunstig intelligens som stiller krav til åpenhet om treningsdata, muligheten til reservasjon og lisensiering av rettigheter. Dette er et tydelig signal om at de ser på en innstramning av lovverket. Det har departementet ikke tatt innover seg. Vi risikerer dermed at vi innfører et lovverk som er utdatert før det blir tatt i bruk.

Vi skulle derfor helst sett at bestemmelsene om tekst- og datautvinning ikke ble innført på nåværende tidspunkt. Dersom Stortinget mener det må gjennomføres som en del av direktivet, ber vi komiteen om å anmode regjeringen om å følge opp dette på en aktiv og effektiv måte, for å sikre rettighetshaverne.

Departementet følger opp artikkel 3 i ny § 50 f. I den ligger fribruk av tekst- og datautvinning til vitenskapelige forskningsformål. Vi støtter departementets tydeliggjøring av at tekst- og datautvinning gjort som ledd i forskning, ikke skal tilgjengeliggjøres for allmennheten eller benyttes for andre formål. Vi oppfordrer komiteen til å understreke betydningen av dette spesielt.

Undervisningsbestemmelsene i Åndsverksloven (DSM artikkel 5)

Vi støtter Kopinor og Norwacos forslag som gjelder undervisningsbestemmelsene. Vi vil da få lovverk som samsvarer med de andre nordiske landene og som sørger for norske rettighetshavere.

Artikkel 14 - billedkunst som ikke er vernet av opphavsrett

Et fotografi er normalt beskyttet av åndsverksloven enten som et fotografisk bilde eller et fotografisk verk. Det gir fotografen enerett til sine bilder, og de kan kreve vederlag for bruk og kreditering. Med innføringen av art. 14 i norsk lov, skal det gjøres unntak fra dette når det gjelder fotografier som utelukkende gjengir billedkunst som har falt i det fri.

Det svekker fotografers rettigheter og Norges Fotografforbund mener unntakene ikke burde være mer omfattende enn det som er strengt nødvendig ut fra direktivet. Vi mener at gjennomføringen av artikkel 14 må begrenses til å gjelde reproduksjoner av todimensjonale verk på billedkunstverket, som har falt i det fri, med mindre reproduksjonen oppfyller kravet til verkshøyde.

NFF argumenterte for dette i høringen i 2024, sammen med blant andre BONO og Institusjonsfotografenes Forening. Det har ikke departementet tatt hensyn til. De har også inkludert fotografier av tredimensjonal billedkunst som har falt i det fri i unntaket. Ved fotografering av tredimensjonal kunst tar fotografen en rekke valg hva både linser, vinkel, lys angår - for å nevne noe. Det burde kvalifisere som minimum vern som fotografisk bilde.

Departementets forslag svekker fotografens rettigheter unødvendig, og kan føre til vanskelige grensedragninger mellom fotografiske bilder av verk falt i det fri, fotografiske bilder som gjengir kunst, men ikke som hovedmotiv, og fotografiske verk som nyter vern etter åvl. § 2.

Vi foreslår at komiteen ber regjeringen sikre at gjennomføringen av artikkel 14 må begrenses til å gjelde reproduksjoner av todimensjonale verk, som har falt i det fri, med mindre reproduksjonen oppfyller kravet til verkshøyde.

Konklusjon:

Norges Fotografforbund støtter Grafill i deres konklusjoner, og ber Stortinget om:

- 1) Å utsette gjennomføringen av art. 3 og 4
- 2) Å be regjeringen om å komme tilbake med et revidert forslag til gjennomføring av art. 3 og 4 etter EU-kommisjonens evaluering i år, hvor regjeringen blant annet utreder mulighetene for:
 - a. at opphaveres reservasjonsmulighet er reell, funksjonell og effektiv,
 - b. at brukere ilegges en reell plikt til å respektere reservasjoner,
 - c. at opphavere sikres rett til innsyn slik at de kan kontrollere om deres verk blir benyttet til tekst- og datautvinning,
 - d. og at opphavere sikres rimelig vederlag dersom deres verk benyttes til tekst- og datautvinning, for eksempel gjennom avtalelisensordninger.
- 3) At regjeringen bes om å nedsette et utvalg som kan vurdere opphavsrettslige utfordringer knyttet til kunstig intelligens.

I tillegg anmoder Norges Fotografforbund Stortinget om å be regjeringen sikre at gjennomføringen av artikkel 14 må begrenses til å gjelde reproduksjoner av todimensjonale verk som har falt i det fri, med mindre reproduksjonen oppfyller kravet til verkshøyde

